

DOI: 10.7596/taksad.v7i1.1422

Citation: Gökbulut, B. (2018). Kıbrıs Türk Kültüründe Mizahla İlgili Öne Çıkan Gazete ve Dergiler Üzerine Bir Araştırma. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 733-739. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1422>

Kıbrıs Türk Kültüründe Mizahla İlgili Öne Çıkan Gazete ve Dergiler Üzerine Bir Araştırma*

A Research on the Newspapers and Magazines which come to the Forefront as Regards Humour in Cypriot Culture

Burak Gökbulut¹

Abstract

Humour both makes people laugh and think at the same time, and its basic point of departure is a sharp intelligence as it is defined as the ability to comprehend the funny aspects of life. The hierarchical structure of daily life which is determined by strict rules is discharged through humour and a kind of relief is ensured. Thanks to humour, some emotions and opinions that one knows that he/she has but does not want to be revealed are exported through laughing at another person.

Due to the changing living conditions from past to today, different kinds of humour emerged and with the development of press written humour claimed its central place in social life. Thus, people found the chance to express their emotions easily using humour through newspapers and magazines. Written humour played a very essential role in the development of Turkish humour literature. Until Tanzimat (Reforms) era, Turkish humour was usually represented with verbal tradition – especially with anecdotes, tales, Karagöz and Hacivat shadow play.

In Ottoman Empire, especially during Tanzimat years, newspapers and magazines played an essential role in ensuring that new genres are created and opinions reach large audiences in a short time. In Cypriot Turkish literature, which showed a development which is similar to the cultural structure in Ottoman Empire in many respects, the development of written humour occurred in Servet-i Fünun (Wealth of Sciences) years. Kokonoz, which began its publication life in 1896, and Akbaba, which was published immediately afterwards, come to the forefront as the first humour newspapers of Cypriot Turks.

Keywords: Cypriot Turks, Humour, Newspaper, Magazine, Kokonoz, Akbaba.

* Bu makale, Prof. Dr. Fikret Türkmen danışmanlığında Burak Gökbulut tarafından tamamlanan *Mizah Teorileri ve Kıbrıs Türk Mizahı* başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Yakın Doğu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. E-mail: burak.gokbulut@neu.edu.tr

Öz

İnsanı güldürürken aynı zamanda düşündüren mizah, hayatın komik yönlerini kavrama yetisi olarak tanımlandığından temel hareket noktası keskin bir zekâdır. Günlük yaşamın katı kurullarla belirlenen hiyerarşik yapısı mizah yoluyla atılarak bir nevi rahatlama sağlanmaktadır. Kişinin bazı zayıf ve eksik yönlerinden dolayı düştüğü komik durum başka kişiler tarafından fark edilerek bir üstünlük duygusu hissedilir ve bu da gülmeye yol açar.

Geçmişten günümüze değişen yaşam şartlarından dolayı farklı mizah türleri ortaya çıkmış ve basının gelişmesiyle birlikte yazılı mizah, toplumsal hayatın merkezinde yerini almıştır. Böylelikle insanlar düşüncelerini mizahi kullanarak gazete ve dergiler aracılığıyla kolaylıkla ifade etme şansı bulmuştur. Yazılı mizah, Türk mizah edebiyatının gelişmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Tanzimat dönemine kadar Türk mizahi sözlü gelenekle -özellikle fıkralarla, masallarla, Karagöz ve Hacivat'la- temsil edilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğunda özellikle Tanzimat yıllarında gazete ve dergiler, yeni türlerin oluşmasında, düşüncelerin kısa sürede birçok kişiye ulaşmasında çok önemli bir rol oynamıştır. Osmanlı İmparatorluğundaki kültürel yapıyla birçok anlamda benzer gelişim gösteren Kıbrıs Türk Edebiyatında da yazılı mizahın gelişimi Servet-i Fünun yıllarına denk gelmektedir. 1896 yılında Kokonoz ve hemen akabinde çıkarılan Akbaba, Kıbrıs Türklerinin ilk mizahi gazeteleri olarak dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs Türkleri, Mizah, Dergi, Gazete, Kokonoz, Akbaba.

GİRİŞ

Toplumsal bir olgu olan mizahın insanları birleştirici ve bütünleştirici bir özelliği vardır. Mizah aslında bir nevi hayatın gülünç ve anlamsız yönlerini değerlendirme becerisidir ve söz konusu becerinin de insanları birbirine yakınlaştıran bir özelliği bulunmaktadır.

Esprî ve şaka yeteneği insana yalnızca anlık ve basit rahatlama sağlamaz, bütünü ile hayata bakışını değiştirir ve yaşama daha farklı bir gözle bakmasını sağlar. Yaşama karşı mizahi bir tavır almış olan insan, içine düştüğü kötü durumlardan kendini uzaklaştırır ve bu kötü durumla âdeta eğlenir, hayatta mutlu olmasını bilir. Mizah, genellikle katı gibi görünen bu yaşam savaşı içerisinde, insana esneklik sağlar.

Geçmişten itibaren birçok araştırmacı ve sanatçı mizahın ne olduğu konusunda kafa yormuş ve çeşitli tanımlar yapmıştır: Aziz Nesin, Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı adlı eserinde mizahi, “seslendiği insanı, hangi oranda olursa olsun, sağlıklı olarak güldürebilen her şey” (Nesin, 1973: 16) şeklinde tarif etmektedir. Henri Bergson’un Gülme adlı eserinde geçen fikirlere göre mizah, “komik; grup halinde toplanan insanların tamamının, duyarlıklarını susturup yalnızca zekâlarını çalıştırarak, dikkatlerini aralarından birine yönelttikleri zaman doğacaktır. Bergson’a göre komik rastlantısaldir. Komîğin etkisini ve nedenini ne denli doğal olarak açıklarsak o ölçüde komik olacaktır. İnsan bedeninin durumları, jestleri ve devinimleri, bize basit bir makineyi düşündürdüğü ölçüde gülünçtür” (Bergson, 1996: 13, 14, 21, 23). Yine Türk Ansiklopedisi’nin verdiği bilgiye göre, “mizah terimi dilimize Arapçadan geçmiş ve şaka, lâtife, eğlence, güldürücü söz, durum, davranış, fıkra, hikâye veya resimdir. Mizahın başlıca gayesi, güldürmedir. Ayrıca düşündürebilir de. Gülmenin kaynağı, şaşırma yani beklenilmeyen bir şeyle ansızın karşılaşmadır. Yeter ki o şey korkunç, iğrenç veya tiksindirici olmasın; şaşırın kimse de, çok üzgün veya hasta bulunmasın. Çünkü gülme canlılığa dayandığına göre, ruhunda veya bedeninde acı duyan bir kimse kolay kolay gülemez” (Türk Ansiklopedisi, 262-264).

Mizah bizim hayata bakış tarzımızdır ve Baudelaire’in dediği gibi mizah, “şeytanın soyundan gelen lanetli bir şey” (Morreall, 1997: 125) değil, bizim hayatımızı renklendiren bir olgudur. Bir toplumun mizah anlayışı o toplumun dünyaya bakış tarzını da bize gösterir.

Türk edebiyatında mizah türünün köklü bir geleneği vardır. İlk örneklerine şüphesiz, halk edebiyatının anonim ve sözlü ürünleri arasında rastlanır. Tekerlemeler, fıkralar, meddah hikâyeleri ve seyirlik oyunları bunların en önemlileridir. “Dede Korkut ve Keloğlan masalları, Nasrettin Hoca fıkraları, Selçuklu döneminin önemli mizah örneklerindedir. Keloğlan’ın padişahın kızını istemesinde, Nasrettin Hoca’nın göle maya çalmasında, Karagöz’le Hacivat’ın saf ve dürüstlüğü Türk halkının özelliklerini, mizah anlayışını yansıtmaktadır” (Yardımcı, 2010: 6).

Zekâ inceliğine ve ifade zarafetine dayanan batılı anlamdaki mizahın ilk örnekleri ise, Tanzimat dönemi edebiyatında görülür. Bu örneklerde, daha çok siyasi olayların ve kişilerin konu edilmiş olması dikkati çeker. Ziya Paşa’nın yazdığı ve Sadrazam Âli Paşa’nın 1866’da Girit’teki karışıklıkları bastırmak için yaptığı icraatı alaya alan Zafer-nâme, Namık Kemal’in Sadrazam Mahmud Nedim Paşa’nın kötü davranışlarını konu alan Hirre-nâmesi ve Eşref’in II. Abdülhamid’i hedef alan Deccâl’i (I ve II), Şâh ve Pâdişâh’ı bunlar arasındadır.

Yine bu yıllarda gazetecilik faaliyetlerinin büyük bir artış göstererek, mizah basınının çıkması da Türk mizahının gelişmesinde çok etkili olmuştur:

“Tanzimat’la birlikte basın kurumsal yapı ve yaygınlık kazanmasında sözlü kültür ve edebiyat birikimi önemli bir kaynak olmuştur; zira Tanzimat dönemine kadar Türk mizahı, fıkra gibi sözlü ürünlerle temsil edilmiştir. Basının yaygınlaşmasıyla birlikte kendine yaşam alanı bulan yazılı mizah, Türk basınının en erken gelişen alanlarından biri olmuştur; böylece mizah edebiyatının ve mizah kültürünün genişlemesini de sağlamıştır” (Apaydın, 2007: 323 akt. Seyhan, 2013: 497).

İstanbul’da ilk olarak yayınlanan mizah dergisi Diyojen’dir (1870). Namık Kemal ile Teodor Kasap’ın yayın hayatına kazandırdığı adı geçen dergi oldukça büyük ilgi uyandırır. Karagöz, Hacivat, Boşboğaz, Cingöz gibi dergiler de mizah yayınlarıyla dikkat çekmiştir. Yine Cumhuriyet yıllarında çıkarılan ve siyasi mizah türünde ilk gazete olan Marko Paşa, dikkate değer yazılarıyla ön planda olmuştur. Türk mizahının temel yapı taşlarından biri olan Marko Paşa’nın 1946 yazarları arasında Aziz Nesin, Sabahattin Ali, Rifat Ilgaz gibi isimler bulunmaktadır (Akpınar – Çalışkan, 2012: 5, 7). “Marko Paşa daha çok siyasi eleştiriler yaparak iktidarı yolsuzluk yapmakla, bürokrasiyi hantallıkla suçlayarak sert şekilde eleştirmiştir. Bu dönemde tirajı altmış bin civarına kadar yükselmiştir” (Arık, 2002: 248, 249).

Ortak bir kültürel yapıdan dolayı genel anlamıyla Osmanlı İmparatorluğunda gelişen mizah anlayışıyla paralellik gösteren “Kıbrıs Türk mizahının kökeninde de ağırlıklı olarak Osmanlı mizah anlayışı vardır. Bunun nedeni doğal olarak Kıbrıs’ın uzun yıllar Osmanlı İmparatorluğu’nun egemenliğinde kalmış olmasıdır (1571-1878). Anadolu’nun çeşitli yörelerinden Kıbrıs’a gönderilen insanlar gelenek ve göreneklerinin yanında, sosyal yaşamlarının vazgeçilmez unsuru olan mizah kültürünü de getirmişlerdir. Türklerin adaya gelişle birlikte, özellikle Nasrettin Hoca, İncili Çavuş, Bektaşî, Karagöz gibi fıkra ve mizah tipleri de burada yerini almıştır. Bütün bu mizahi unsurlar kahvehanelerde, düğünlerde, sünnetlerde, çeşitli eğlencelerde ve günlük yaşamda görülmüştür” (Türkmen – Yeniasır, 2008: 181). Osmanlı döneminde taklitli, alaylı, iğneli, övgülü, yergili öyküler, masallar ve fıkralar anlatan meddahlar da mizah kültürünün önemli bir unsuru olarak sayılabilir.

“Kıbrıs Türk toplumunda önemli bir yere sahip olan mizah sanatı, sosyal bir eğlence aracı olarak (Gölge oyunu, kukla, orta oyunu) icra edilmesinin yanı sıra, sözlü halk edebiyatının çeşitli dallarında da (masal, destan, bilmece, mani, tekerleme vd.) kullanıla gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nun başlangıcından Kıbrıs’ın İngiliz Yönetimine geçtiği tarihe kadar (1571-1878), Kıbrıs Türk mizahı sadece sözlü olarak yaşatılmıştır. Bunun nedeni Osmanlı Yönetimi süresince Kıbrıs’ta herhangi bir gazete veya derginin yayınlanmamasıdır. Osmanlı İmparatorluğunda yazılı mizah döneminin Tanzimat devrinden sonra başlamış olduğu göz önünde tutulursa (1870-Diyojen ve Terakki), Kıbrıs’ta yazılı mizahın 1896’da başlamış olması normal bir gelişme olarak görülmelidir. Bu durum bağımsız matbaacılığın gelişmiş olmamasından da

kaynaklanmış olabilir” (Türkmen – Yeniasır, 2008: 181). Kıbrıs Türk yazınında mizah, güldürü, taşlama, yergi ve övgü gibi yazılar ve karikatürler ilk kez gazete, dergi ve kitap olarak İngiliz döneminde, 1878-1960 yılları arasında görülmüştür.

İNCELEME

Kıbrıs Türklerinde “yazılı mizah” dönemi, 1896 yılında yayın hayatına giren ‘Kokonoz’ (1896-1910) adlı mizah gazetesiyle başlamıştır. Kokonoz’dan önce yayınlanan Ümit (1879 – 1880), Saded (1889), Zaman (1891), Yeni Zaman (1892) ve Kıbrıs (1893) gazetelerinin sütunları arasında mizahi yazılar çıkmış olabilir. Ne var ki Kokonoz, henüz elde başka yazılı kaynak bulunmadığı için, ilk mizah gazetesi olarak bilinmektedir. Kokonoz’u da ikiz kardeşi diyebileceğimiz Akbaba izleyecektir. Bu iki gazete Kıbrıs Türk halkının ilk mizah gazeteleridir.

Her ikisi de aynı kişi elinden çıktığı için birbirlerinden pek farkları yoktur. Bu yüzden gazete sahibi her iki gazeteye de aynı anlama gelen adlar vermiştir.

Ahmed Tefvik Efendi, 25 Aralık 1981 yılında yayına başlayan Zaman gazetesi yazarları arasında bulunmaktaydı. Tefvik Efendi bu gazetede 9 kuruş gündelikle dört yıl çalışır. Daha sonra oradan ayrılarak Kokonoz’u çıkarır. Ayrılmasının esas nedeni ise Tefvik Efendi’nin Jön Türk, Zaman gazetesi sahibi Derviş Paşa’nın ise Padişah yanlısı olmasıdır (Fedai, 2002: 149).

Kıbrıs Türk mizahının ve özellikle hiciv şiirinin önemli isimlerinden Ahmet Tefvik Efendi, Kokonoz’un ilk sayısını 27 Kasım 1896’da yayınlar. Tefvik Efendi 1. sayıya yazdığı Fatıha adlı bölümde gazetenin amacını anlatır:

“Cenab-ı Hakkın avn u inayetiyle bugün Kokonoz’un neşrine başladık. Ehalimizi siyasyatdan haberdar edecek vatanımızda iki gazete varsa da bir mizah gazetesi bulunmadığından onun neşrini de âcizâne biz deruhde eyledik. Ümid ederiz ki, rağbet-i umumiyeye kesb-i mazhariyet edecektir. Meslekimizi uzun uzadıya ta’rife hâcet yokdur. Bir mizah gazetesinin yazacağı şeyler, tabii, tuhafılıklardan ibaret olduğundan Kokonoz da her yazdığı fıkrayı ashab-ı mütalâanın mucib-i mudhik ve handesi olmasına gayret edecektir” (Fedai, 2002: 155).

Önce Zaman daha sonra Kıbrıs basımevinde yayınlanan gazetenin ömrü çok uzun olmamıştır. Sadece 22 sayı çıkarılan Kokonoz gazetesi Ahmet Tefvik Efendi’nin karşılaştığı zorluklar neticesinde 17 Eylül 1897 tarihinde kapanmak zorunda kalmıştır:

“Tefvik Efendi Kokonoz’u çıkarırken karşılaştığı başlıca iki zorluğu vardı: Birincisi maddî imkânsızlık, ikincisi ise aydın sınıfın bir mizah gazetesine henüz alışkın olmamasıdır. Bu yüzden aydınlar çizilen tabloları, orta malı taşlamaları kendi üzerlerine alıp Tefvik Efendi’ye ver yansın etmeye başlayacaklardı. Zaten onun Padişaha karşı çıkması “lânetli” olması için yeterliydi. Bu durumunu iyi değerlendiren Zaman gazetesi çevresindeki muhalifleri de devreye girince gazetenin satışı düşmüş ve kapanmak zorunda kalmıştır” (Fedai, 2002: 151).

1 Ekim 1897’de yayınlanmaya başlanan Akbaba gazetesi Kokonoz’un devamı olup Kıbrıs Türk mizahının gelişimine önemli katkılar yapacaksa da Ahmet Tefvik Efendi’nin Osmanlı hükûmetini eleştiren yazılarından dolayı ömrü çok uzun olmayacaktır:

“Akbaba tamamıyla Jön Türk cereyanına kapılmış ve padişaha açık ve çok keskin hicviyelerle hücumu başlamıştı. Bunun içindir ki Akbabayı okuyanların adeti azalmış ve Tefvik Efendi çok müşkül bir vaziyete düşmüştü. Bu müzayaka kâfi değilmiş gibi Abdülhamid kendisini idama mahkûm ettirmiş ve Türkiye’ye gitmesini bu kararlar men etmişti” (Konur, 1983: 63).

Kıbrıs Matbaasında basılan Akbaba’nın doğrudan Abdülhamid yönetimini yeren yazılarından dolayı satışı iyiden iyiye düşecek ve 19 Ağustos 1313’te (1898) 23. sayısıyla basına veda edecektir.

Akbaba'dan sonra Ahmed Tevfik Efendi yine boş durmayacak ve birkaç sene içinde toparlanarak Mir'ât-ı Zaman (1901) adlı bir gazete yayımlamayı başaracaktı. Burada da mizahla örülmüş şiirlerin daha bir ustalıkla sürdürüldüğü görülmektedir. Mir'ât-ı Zaman, II.Meşrutiyet'in ilanına kadar ayakta kalmayı başarır. Bu tarihten sonra sansürün kalkmasıyla içerikleri renklenen ve Kıbrıs'a gelmeye başlayan İstanbul gazeteleriyle Mir'ât-ı Zaman'ın yıldızı sönmeye yüz tutacaktı. Mir'ât-ı Zaman gazetesinin kapanmasının en önemli sebebi ise yine Ahmet Tevfik Efendi'nin Osmanlı hükûmetine karşı yapmış olduğu eleştirilerdir:

"Mehmet Remzi Bey'e göre, haftalık bir Jön Türk gazetesi olan Mir'ât-ı Zaman da ilk sayılarından itibaren İstanbul Hükümetince hoş karşılanmamış görünmektedir. Bunda gazetenin imtiyaz sahibi Ahmet Tevfik Efendi'nin basın hayatındaki geçmişi ve fikirleri herhalde etkili olmuştur. 1908 yılında Meşrutiyet ilan edildiği zaman Mir'ât-ı Zaman var gücüyle Meşrutiyeti desteklemiştir. Hatta Ahmet Tevfik Efendi bir de Bela-yı İstibdad adlı tiyatro eseri yazarak bastırmıştır" (Demiryürek, 2000: 130).

Mir'ât-ı Zaman'ın 18 Nisan 1910 tarihli son sayısında bir açıklama yaparak yeniden Kokonoz'u çıkarmaya başlayacağını, gerekçeleriyle bildirir.

Gelen yeni dönemde bile Ahmed Tevfik Efendi için koşullar değişmeyecek ve 2 Mayıs 1910'da çıkmaya başlayan ikinci Kokonoz ancak 9 sayı sürebilecek ve 28 Haziran 1910 tarihinde kapanacaktı (Fedai, 2002: 153).

1920-1923 yılları arasında Mehmet İhsan Uzman ve Ahmet Rifat Efendi tarafından Lefkoşa'da çıkarılan Davul gazetesi Türk ulusunun verdiği millî mücadeleye yazılarıyla destek olmuştur. O dönemde Davul gazetesinde çıkan ilk yazılarda ve karikatürlerde daha çok işgalci güçler Rum, Yunan ve İngilizler eleştirilmiştir. Davul gazetesi onları yeren, onlarla alay eden yayınlar yaparak, umutsuzluk içine düşmüş Kıbrıs Türklerine moral vermiş, Mustafa Kemal ve Türk askerine övgü yağdırmış, onların başarılarıyla Rumları iğnelemiştir. Haftada bir yayınlanan Davul'un mizah parolası ve sloganı, "Davul'da peşrev olmaz, ne çıkarsa bahtına." idi. Davul'dan sonra Kıbrıs Türk basınında uzun süre mizah ve taşlama türünde yayın görülmez (Adalı, 1995: 9 Eylül).

II. Dünya Savaşı'nın sonunda Zırlıtlı adlı mizah dergisi çıkmaya başlar (15 Şubat 1947). Derginin sahibi alay yönü ağır basan yazılar yazan M. Kazım Bedevi'dir. Lefkoşa'da Birlik basımevinde çıkarılan derginin konuları arasında toplum sorunları, insanların davranışları, tutuculuk ve Rumların Enosis düşlerine karşı duyulan tepkilerdir. Yazılarını halkın anlayacağı bir dille yazmış ve evdeki kadından, esnafa, aydınlardan yöneticilere kadar her sınıf insana sert, alaylı, iğneli, esprili yazılarını okutmasını bilmiştir. Ayda bir çıkan Zırlıtlı dergisinin elimizde yalnız 1, 2, 3, 4, 6, 8 ve 9. sayıları vardır (Fedai, 2005: 18).

1950-1974 yılları Rumların Enosis istemleri nedeniyle tedhiş, gerginlik, toplumlar arası kavgalar ve savaş ortamının getirdiği bunalım ve felaketlerle geçer. Bu ortamda mizah edebiyatımız çok fazla ürün vermezken, gazete ve dergilerde az da olsa mizahın izlerine rastlanır. Bu dönemde Türkiye'de mizah, karikatür yayıncılığı gelişirken, Kıbrıs'ta bu yazın türü tam bir gelişme gösteremez. Söz konusu yıllarda özellikle Özker Yaşın'ın Terzioğlu takma adıyla yazdığı taşlama şiirleri toplum tarafından ilgi görmüştür.

1964-1965 yılları arasında çıkan diğer bir mizah dergisi de Karga'dır. Karga siyasi mizah dergisi olarak on beş günde bir yayınlanır. Toplumlar arsındaki gerginlik nedeniyle yerel bir radyo olarak kurulan Magosa Canbulat Radyosu haber merkezi tarafından çıkartılan derginin sorumluluğunu İsmet Kotak üstlenmekte, karikatürlerini Doktor Ramiz Gökçe çizmekteydi. Dergideki yazıların ve karikatürlerin konusunu genellikle Rum lider Başpiskopos Makarios'a, Rumlara ve Yunanlılara yönelik eleştiriler oluşturuyordu. Çizgiler yazılarla besleniyor, bu yazılarda oldukça sert, ağır ifadeler kullanılıyordu. Yazı ve şiirlerde de mizahtan ve hicivden çok, ağır eleştiriler dikkati çekmekteydi. Kıbrıs Türk karikatür sanatçısı Hüseyin Çakmak, Karga Dergisiyle ilgili şu tespitlerde bulunur:

“15 günde bir 20 sayfa olarak yayınlanmaktaydı. Toplamda 30 sayı yayınlandığı bilinmektedir. Kıbrıslı Türk-Rum çatışmalarının sürdüğü dönemde Türkler ulaşım zorlukları çekmekteydiler. Günlük Türkçe gazeteler uzak şehirlere ve köylere ulaşamıyordu. Mağusa’da yaşayan Kıbrıslı Türkler, bu ortamda Karga mizah dergisini yayınladılar. Dergi teksir halinde ve çok kısıtlı basılıyordu. Bölgesel bir dergi olmasına rağmen yüksek tiraja sahipti” (Çakmak, 1999: 10).

Kıbrıs Türk mizah kültürüne katkı sağlayan bir diğer dergi Amcabey, Aralık 1965’te Lefkoşa’da çıkarılmıştır. Aylık mizah dergisi olan Amcabey’in yöneticileri, H. Kanatlı ile Ersin Taşer’dir. Derginin karikatüristliğini Tarık Arsal yapmıştır. İç sorunlardan ve toplumsal konulardan çok Rumlara eleştiriler yönelten dergi ancak üç sayı çıkartılabılmıştır (Atun, 2005: XXXVIII).

Uzun bir durgunluk döneminden sonra Akrep dergisi Ocak 1988’de yayınlanmaya başlanmıştır. Bu dergiyle özellikle karikatür sanatında bir patlama olur. Akrep’in yönetmenliğini ve yazı işleri müdürlüğünü Hüseyin Çakmak yapmıştır (Atun, 2008: 11). Türkiye ve dünya karikatürlerinden çizgiler de yayınlayan Akrep’te, Alper Susuzlu, Ramiz Gökçe, Serhan Gazioğlu, Mehmet Ulubatlı, Mustafa Tozakı, Bertan Soyer, Utku Karsu, Mustafa Azizoğlu, Cemal Tunceli, Arif Albayrak, Kemal Bozkurt, Aziz Yavuzdoğan, Osman Cankoy, Mehmet İlkerli, Necmi Atsam, Atilla Karbetça gibi sanatçıların karikatürleri de yer alır. Gazetenin yazarları arasında ayrıca Kutlu Adalı, Zeki Erkut, Ulus Irgat ve Mustafa Gökçeoğlu gibi yazarlar vardır. Akrep’in ilk zamanlar aylık olarak çıkarılması planlanırken, maddi sıkıntılardan dolayı dergi ancak beş yılda (1988-1993) toplam 11 sayı yayınlanabilmiştir. Derginin kapanmasından uzun bir süre sonra yine Hüseyin Çakmak tarafından 2002 yılında Yeni Akrep isimli mizah dergisi bunun bir devamı olarak çıkarılmıştır.

Lololo dergisinin karikatüristi olan Erdoğan Baybars’ın 1 Nisan 1993’te çıkarmış olduğu bu dergi ancak iki sayı yayınlanabilir. Dergi on altı sayfa olarak düzenlenmekte, mizah ve karikatür sanatını içermekteydi (Adalı, 1995: 16 Eylül).

“Çirkef dergisi 1999 – 2000 yılları arasında Vasfi Çiftçiöğlü, Salih Irmaklı, Altan Uzun, Hüseyin Hasipoğlu, Ozan Özgenler ve Uğurcan Yaşamsal imzalarıyla sadece üç sayı yayımlanmıştır” (Atun, 2005: XXXIX).

SONUÇ

Mizah Doğu ve Batı kültürlerinde geçmişten günümüze varlığını sürdüren bir olgudur. Fakat Doğu ve Batı mizahı arasında farklılıklar bulunmaktadır. Türk kültüründe mizahın da oldukça uzun bir geçmişi ve kendine özgü özellikleri vardır.

Kıbrıs Türk kültüründe mizah, Anadolu Türk kültüründeki mizahla birçok ortak özellik taşımaktadır. Bununla birlikte farklı etkenler sayesinde kendine özgü özellikleri de bulunan Kıbrıs Türk mizahını oluşturan öğeler arasında gazete ve dergilerin ayrı bir önemi vardır. Kokonoz ve Akbaba Kıbrıs Türklerinin yayınlamış olduğu ilk mizah gazeteleri olarak dikkat çekerken, Zırlıtı ve Karga isimli dergiler de bir dönemin mizah anlayışının gelişmesinde önemli bir rol oynamışlardır.

Kokonoz, Akbaba, Karga gibi mizahi gazeteler ve dergiler aracılığıyla aydınlar, daha hızlı bir şekilde düşüncelerini yayma imkânı bulurken, aynı zamanda söz konusu yayın organlarında kaleme aldıkları yazılarla Kıbrıs Türklerinin millî mücadelesinde de moral ve motivasyonu üst düzeyde tutmayı başarmışlardır. Kıbrıs Türk kültüründe yayınlanan mizahi içerikli gazete ve dergilere bakıldığında genellikle dönemin sosyal ve siyasi olaylarının hicvedildiği görülmektedir. Maalesef o dönemde Osmanlı İmparatorluğunda bulunan siyasi yapıdan dolayı Kokonoz ve Akbaba gibi mizahi yayınların ömrü çok uzun olmazken, sonrasında yayınlanan dergi ve gazeteler de genellikle maddi sıkıntılardan dolayı kısa sürede kapanmak zorunda kalmıştır.

Kaynakça /References

- Adalı, Kutlu (1995). Kıbrıs Türk Mizahı. *Yeni Düzen Gazetesi* (tefrika), 9 Eylül.
- Adalı, Kutlu (1995). Kıbrıs Türk Mizahı. *Yeni Düzen Gazetesi* (tefrika), 16 Eylül.
- Akpınar, Soner – Hatice Çalışkan (2012). Metin Eloğlu'nun Şiirlerinde Mizah Öğeleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi* 19 (2), 1-31.
- Arık, Bilal (2002). Karikatür Tarihimizde Önemli Bir Dönemeç: Marko Paşa Gazetesi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1 (12), 237-253.
- Atun, Suna (2005). *Kıbrıs Türk Hiciv Şiiri Antolojisi (1834-2004)*. Gazimağusa: SAMTAY Vakfı Yayınları.
- Atun, Suna (2008). Kıbrıs Türk Milli Mücadele Tarihinde Toplumsal Moral Değere İki Örnek: Canbulat Radyosu ve Karga Mizah Dergisi. *Kıbrıs Türk Kültürü Üzerine Belgeler-Bildiriler-1*, Gazimağusa: SAMTAY Yayınları, 1-16.
- Bergson, Henri (1996). *Gülme*. Çev. Yaşar Avunç, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 13-14, 21, 23.
- Çakmak, Hüseyin (1999). *Kıbrıs Türk Karikatür Sanatının Kısa bir Özeti*. Lefkoşa: Adam Basın Yayın Ltd.
- Demiryürek, Mehmet (2000). Kıbrıs Türk Basını ve Türkiye Hükümetleri I (Osmanlı Dönemi) (1878-1910). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 25-26 (Mayıs-Kasım), 119-134.
- Fedai, Harid (2002). Kıbrıs Türk Halkının İlk Mizah Gazeteleri: Kokonoz ile Akbaba. *Kıbrıs Türk Kültürü*, Ankara: Özyurt Matbaası, 149-161.
- Fedai, Harid (2005). 2005-1940'lı Yıllarda Kıbrıs'ta Yayınlanan Türkçe Dergiler. *Kıbrıs Türk Kültürü-Makaleler-1*, 11-30.
- Konur, İsmet (1938). *Kıbrıs Türkleri*. İstanbul: Bürhanettin Matbaası.
- Morreall, John (1997). *Gülmeyi Ciddiye Almak*. Çev. Kubilay Aysevener – Şenay Soyer, İstanbul: İris Yayıncılık.
- Nesin, Aziz (1973). *Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı*. İstanbul: Akbaba Yayınları.
- Seyhan, Salih (2013). II. Meşrutiyet Dönemi Mizah Basını ve İçeriklerinden Seçilmiş Örnekler. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/3, 494-516.
- Türk Ansiklopedisi (1996). Mizah maddesi, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1996, C. XXIV, 262-264.
- Türkmen, Fikret & Yeniasır, Mustafa (2008). Kıbrıs Türk Edebiyatında Yer Alan Mizahi Şiirler Üzerine Bir Değerlendirme. *Ege Üniversitesi Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 8(1), 179-187.
- Yardımcı, İsmail (2010). Mizah Kavramı ve Sanattaki Yeri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3/2, 1-41.